

บทที่ 2

วรรณกรรมปริทรรศน์

เท่าที่ผ่านมา การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สมดุล ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ภาคเกษตรกลับขยายตัวเพียงเล็กน้อย ทำให้การขยายตัวของแรงงานในสองภาคการผลิตเป็นไปในลักษณะที่ไม่สมดุลกัน จึงก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ระหว่างประชากรในภาคการผลิตทั้งสอง ซึ่งเป็นปัญหาเศรษฐกิจที่สำคัญประการหนึ่ง แม้ว่ารัฐบาลทุกสมัยได้พยายามหามาตรการต่าง ๆ มาแก้ไข จะเห็นได้จากนโยบายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับที่ผ่านมา แต่เนื่องจากการแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ไม่ได้ถูกจัดไว้เป็นนโยบายอันดับแรกของแต่ละแผนพัฒนาฯ ดังนั้นผลกระทบของนโยบายอื่น ๆ ซึ่งเป็นนโยบายอันดับแรก ๆ แต่ขัดแย้งกับนโยบายการแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ดังเช่นนโยบายในการเร่งสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยส่งเสริมให้มีการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลให้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ในบทนี้จะได้ทบทวนงานศึกษาที่ผ่านมาเพื่อแสดงให้เห็นว่า บางช่วงเวลาที่ความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของคนไทยลดลงนั้น มาจากสาเหตุใด ขณะที่ในภาพรวมถือว่าความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่เพิ่มขึ้นโดยตลอดนั้นมีสาเหตุใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันดังกล่าว

งานศึกษาส่วนใหญ่แสดงให้เห็นผลกระทบของการขยายตัวของเศรษฐกิจต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยผลงานเหล่านี้ใช้ข้อมูลรายได้-รายจ่ายจากการสำรวจรายจ่ายของครัวเรือน (HES) สำหรับข้อมูลในปี พ.ศ. 2505 และรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) จากสำนักงานสถิติแห่งชาติสำหรับข้อมูลในปีอื่น งานศึกษาที่เกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันของรายได้สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ ระดับในการพัฒนาประเทศกับความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงความไม่เท่าเทียมกันจากรายได้ของไทย และผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ซึ่งสามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อยตามลักษณะของการกระจายรายได้ ได้แก่ การกระจายรายได้ตามหน้าที่ในการผลิต (Functional Distribution of Income) และการกระจายรายได้ตามขนาด (Size Distribution of Income) หรือการกระจายรายได้ส่วนบุคคล (Personal Distribution of Income) และอาจแบ่งออก

ตามลักษณะผลกระทบของปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ได้แก่ ผลกระทบของปัจจัยทางภูมิภาค ปัจจัยทางการศึกษา นโยบายการคลัง และปัจจัยทางอุตสาหกรรม โดยการทบทวนงานศึกษาต่าง ๆ สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.1 ระดับในการพัฒนาประเทศกับความไม่เท่าเทียมกันของรายได้

สมมติฐานที่ว่าระดับในการพัฒนาประเทศมีบทบาทสำคัญต่อปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้นั้น เป็นประเด็นที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กันมานาน สมมติฐานดังกล่าวเป็นผลงานของ Simon Kuznets (1955) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบแนวโน้มของความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาโดยวิธีพรรณนา พบว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน เป็นต้น จะทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในประเทศเหล่านี้ลดลง ในขณะที่การขยายตัวทางเศรษฐกิจในประเทศกำลังพัฒนา จะทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้น สาเหตุที่ทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้น ก็คือ

1. เงินออมส่วนใหญ่เป็นของกลุ่มคนที่มีรายได้สูง
2. การอพยพของแรงงานจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ได้ส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมขยายตัวและเกิดการขยายตัวของเมือง โดยที่ปกติความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในเมืองจะสูงกว่าชนบท ดังนั้น การอพยพดังกล่าวจึงทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ในระยะยาวความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ไม่ได้เพิ่มสูงขึ้นตลอดไป ด้วยเหตุผลหลายประการ คือ ประการแรก นโยบายของรัฐบาลที่จำกัดการสะสมทุนโดยผ่านภาษีมรดก หรือภาษีอื่น ๆ ประการที่สอง โดยทั่วไปกลุ่มคนที่มีรายได้สูงมีอัตราการขยายตัวของประชากรต่ำกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่ำ สัดส่วนของประชากรที่มีรายได้สูงโดยเปรียบเทียบจึงลดลง เป็นต้น ผู้วิจัยได้สรุปว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตมีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยข้อเด่นของการศึกษานี้ ก็คือ ทำให้เห็นภาพความแตกต่างของการกระจายรายได้ในประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศที่กำลังพัฒนา และยังทราบถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ อีกทั้งแนวโน้มของการกระจายรายได้ในระยะยาว ส่วนข้อด้อย ก็คือ ผู้วิจัยไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา และไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ อันได้แก่ ระดับการศึกษาของประชากร เป็นต้น

ต่อมา Branko Milanovic (1994) ได้เสนอสมมติฐานเพิ่มเติมจาก Kuznets (1955) ว่า ปัจจัยทางสังคมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา โดยใช้ข้อมูลรายได้ต่อหัวจาก 80 ประเทศ ได้แก่ ประเทศในกลุ่ม OECD กลุ่มสังคมนิยมในยุโรป เอเชีย แอฟริกา และลาตินอเมริกา ด้วยการวิเคราะห์จากสมการถดถอย และให้ค่า Gini คิดเป็นร้อยละ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยอื่น ๆ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางสังคมที่มีผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ เงินโอนทางสังคม และสัดส่วนการจ้างงานในภาครัฐ โดยประเทศที่มีภาครัฐขนาดใหญ่ ดังเช่น ประเทศในกลุ่มสังคมนิยมมีความไม่เท่าเทียมของรายได้ต่ำสุด (Gini=24.8%) เนื่องจากอัตราค่าจ้างมีความแตกต่างกันน้อยกว่าประเทศอื่น ๆ และปัจจัยดังกล่าวยังมีผลมากกว่าปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความไม่เท่าเทียมกันในทางเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลกระทบของรายได้ประชาชาติและปริมาณเงินโอนในระดับสูง สามารถลบล้างขนาดของภาครัฐลงได้* จึงทำให้ประเทศที่มีลักษณะดังกล่าว มีความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ค่อนข้างต่ำ (Gini=31.2%) ใกล้เคียงกับประเทศในกลุ่มสังคมนิยม ผู้วิจัยจึงได้สรุปว่า ปัจจัยทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดระดับของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ และความสำคัญของตัวแปรทางสังคมจะมีมากขึ้นเมื่อระดับรายได้ของประเทศนั้นสูงขึ้น ดังนั้น สมมติฐานของ Kuznets ที่ว่า ระดับในการพัฒนาประเทศมีบทบาทสำคัญต่อปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ จะมีความถูกต้องน้อยลงเมื่อประเทศมีระดับรายได้เพิ่มขึ้น ข้อเด่นของงานวิจัยนี้ คือชี้ให้เห็นถึงภาพกว้าง ๆ ของปัจจัยที่กำหนดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในประเทศต่าง ๆ แต่การศึกษาดังกล่าวอาจมีข้อบกพร่องอยู่บ้าง เนื่องจากแต่ละกลุ่มประเทศอาจมีวิธีการเก็บข้อมูล ชนิดของรายได้ และหน่วยที่ใช้ในการศึกษาแตกต่างกัน

2.2 การเปลี่ยนแปลงความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของไทย

งานศึกษาที่เกี่ยวกับปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในระยะเริ่มแรก เป็นการมองปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในภาพรวม เริ่มจาก เมธี ครองแก้ว (2520) ได้ศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยใช้ข้อมูลรายได้ของครัวเรือนที่เป็นตัวเงิน (Money Income) และรายได้ของครัวเรือนที่ได้ทำการปรับให้สมบูรณ์ขึ้น โดยรวมรายได้ที่มีใช้ตัวเงิน (Income In-kind) รายได้ที่ประเมินให้กับผู้ที่มีบ้านอยู่อาศัยเป็นของตนเอง (Imputed Rent) เงินกำไรของบริษัท หลังจากที่ได้จัดสรรแล้ว และหักภาษีทางอ้อมออกไป ทำการศึกษาด้วยวิธีหาส่วนแบ่งรายได้ของ

* ดังเช่น ประเทศในกลุ่ม OECD

ตารางที่ 2.2.1 ผลการศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในประเทศไทย ปี 2505-2531

หน่วย	เมธี (2520)		Ikemoto and Kitti (1987)			Suganya and Somchai (1988)	Medhi, Pranee and Suphat (1991)
	รายได้ของครัวเรือน		รายได้ของครัวเรือน			รายได้เฉลี่ยต่อหัว	รายได้เฉลี่ยต่อหัว
ดัชนี	Gini a.	Gini b.	Gini	Theil	V. of Log	Gini	Gini
2505/06	0.4559	0.5627	0.4128	0.33082	0.4801		
2511/12	0.4822	0.5550	0.4263	0.3220	0.6454		
2515	0.5348	0.6051					
2518/19			0.4174	0.2976	0.6639	0.426	
2523/24			0.4410	0.3346	0.7445	0.453	0.453
2528/29						0.500	
2531							0.479

หมายเหตุ : a. หมายถึง การกระจายรายได้สัมบูรณ์ b. หมายถึง การกระจายรายได้ที่เป็นตัวเงิน

ที่มา : ตารางที่ 10, เมธี (2520) ; ตารางที่ 3, Ikemoto and Kitti ; ตารางที่ 2.7, Suganya and Somchai (1988) ; ตารางที่ 2.5, Medhi, Pranee and Suphat, 1991.

ประชากรที่จัดแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มตามลำดับรายได้ (Quintile Groups) และใช้ดัชนี Gini วัดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพื่อนำมาเปรียบเทียบกัน 3 ช่วงเวลา คือปี 2505 2512 และ 2515 ผลการศึกษาเมื่อพิจารณาจากข้อมูลที่เป็นตัวเงินโดยดัชนี Gini พบว่า ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในช่วงปี 2505-2512 ลดลงเล็กน้อยจาก 0.5627 เป็น 0.5550 และเพิ่มขึ้นเป็น 0.6051 ในปี 2515 แต่ผลที่ได้จากข้อมูลรายได้ที่ปรับให้สมบูรณ์แล้ว พบว่า ความไม่เท่าเทียมของรายได้เพิ่มขึ้นทั้งสามช่วงเวลาจาก 0.4559 เป็น 0.4822 และ 0.5348 ตามลำดับ เมธีได้สรุปว่า ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในช่วงปี 2505-2515 ผลการศึกษานี้มีข้อเด่นที่แสดงให้เห็นความสำคัญของการปรับข้อมูลรายได้ให้สมบูรณ์ขึ้น ส่วนข้อด้อยคือ การแบ่งกลุ่มประชากรตามลำดับรายได้ และการใช้ดัชนี Gini สามารถใช้วิเคราะห์ได้อย่างกว้าง ๆ เท่านั้น* เนื่องจากวิธีแรกไม่ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายรายได้ของประชากรทั้งหมด โดยพิจารณาเพียงค่าสูงสุดและต่ำสุดเท่านั้น ส่วนการใช้ค่า Gini มีข้อบกพร่องคือ ค่าที่เท่ากันอาจแสดงถึงความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่ต่างกันได้

ต่อมา Ikemoto and Kitti (1987) ได้ศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยใช้ข้อมูลรายได้ของครัวเรือนเช่นเดียวกับ เมธี แต่ต่างกันว่า Ikemoto and Kitti ไม่ได้นำเอาภาษีทางอ้อมที่ถูกหักออกไปมาคิดเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ และไม่ได้แสดงวิธีคิดรายได้ที่ประเมินให้กับผู้ที่มีบ้านเป็นของตนเอง ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลใน ปี พ.ศ. 2505 2512 2518 และ 2524 ทำการศึกษาโดยใช้ดัชนี 3 ตัว คือ ค่าสัมประสิทธิ์ Gini Theil และ ความแปรปรวนของค่า Log ของรายได้ (Variance of Log Income) ผลที่ได้จากค่าสัมประสิทธิ์ Gini พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.4128 0.4263 0.4174 และ 0.4410 (ตารางที่ 2.2.1) ผลจากดัชนี Theil พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.3082 0.3220 0.2976 และ 0.3346 และ เมื่อใช้ความแปรปรวนของค่า Log พบว่าเท่ากับ 0.4801 0.6454 0.6639 และ 0.7445 ในปี 2505 2512 2518 และ 2524 ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปว่า ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ค่อนข้างคงที่ในช่วงปี 2505-2518 แล้วเพิ่มขึ้นมากในช่วงปี 2518-2524 งานศึกษานี้มีข้อเด่นคือ การศึกษาเปรียบเทียบหลายวิธีช่วยลดปัญหาความไม่น่าเชื่อถือของผลการศึกษาที่เกิดจากการใช้ดัชนีเพียงชนิดเดียวเท่านั้นส่วนข้อด้อยคือ การใช้รายได้ของครัวเรือนเป็นหน่วยในการวัดความไม่เท่าเทียมกัน อาจทำให้ผลการศึกษาเบี่ยงเบนไปได้ ด้วยความแตกต่างในขนาดครัวเรือน และความแตกต่างของรายได้ทั้งหมดในแต่ละภูมิภาค อันเนื่องมาจากราคาสินค้าที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค

* ดวงมณีและชลาชัย (2522) ได้ชี้ให้เห็นว่า การแบ่งกลุ่มครัวเรือนตามลำดับรายได้ และค่าดัชนี Gini เมื่อนำมาประกอบกันสามารถนำมาใช้ศึกษาการกระจายรายได้

Suganya and Somchai (1988) ได้ศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยใช้ข้อมูลรายได้ของครัวเรือนต่อหัว ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น และใช้ข้อมูลในปี 2518/19 2523/24 และ 2528/29 โดยวิธีหาส่วนแบ่งรายได้ของประชากรที่จัดแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มตามลำดับรายได้ และวัดโดยดัชนี Gini พบว่า ทั้งสองวิธีให้ผลสอดคล้องกันคือ ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยที่ เมื่อวัดโดยดัชนี Gini ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้นจาก 0.426 ในปี 2518/19 เป็น 0.453 และ 0.500 ในปี 2523/24 และ 2528/29 ตามลำดับ (ตารางที่ 2.2.1) การศึกษาโดยแบ่งประชากรตามภาคการผลิต ผู้วิจัยพบว่า โครงสร้างการขยายตัวของรายได้ในช่วง 2518-2528 มีอัตราการขยายตัวของรายได้ต่อหัวที่ไม่สมดุลระหว่างภาคเกษตร และภาคการผลิตอื่นที่มีใช้เกษตร ผลผลิตภาคเกษตรขยายตัวช้ากว่าภาคการผลิตอื่นที่มีใช้เกษตรมาก และการโยกย้ายแรงงานระหว่างภาคการผลิตทั้งสอง ก็ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างการผลิต ในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปว่า การเจริญเติบโตที่ไม่สมดุลของรายได้ต่อหัวระหว่างภาคเกษตรและภาคการผลิตอื่นที่มีใช้เกษตร เป็นลักษณะที่เห็นชัดเจนที่สุดที่ทำให้การกระจายรายได้ของประเทศไทยลดลง ในขณะที่การอพยพโยกย้ายแรงงานจากภาคเกษตรไปสู่บริเวณที่เจริญกว่าหรืออาชีพที่ดีกว่า จะช่วยลดความรุนแรงของปัญหาการกระจายรายได้ ข้อเด่นของการศึกษานี้คือ พยายามลดความแตกต่างของหน่วยที่ใช้วัดความไม่เท่าเทียมกัน แต่มีข้อด้อยเช่นเดียวกับงานศึกษาของเมธี (2520) คือ การแบ่งกลุ่มประชากรตามลำดับรายได้ และการใช้ดัชนี Gini สามารถใช้วิเคราะห์ได้อย่างกว้าง ๆ เท่านั้น

Medhi, Pranee and Suphat (1991) ได้ศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้โดยใช้ข้อมูลรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน มีวิธีการปรับข้อมูลและวิธีศึกษาเช่นเดียวกับ เมธี (2520) แต่ทำการศึกษาในปี 2524 และ 2531 พบว่าความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของครัวเรือนมีแนวโน้มสูงขึ้นพิจารณาได้จากค่า Gini ที่เพิ่มขึ้นจาก 0.453 ในปี 2524 เป็น 0.479 ในปี 2531 (ตารางที่ 2.2.1) เมื่อศึกษารายได้เฉลี่ยตามเขตการปกครอง และภาคการผลิต พบว่าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในชนบทและประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นกลุ่มที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำสุด เมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น ๆ ข้อด้อยของวิธีศึกษานี้เช่นเดียวกับของเมธี (2520) คือ ค่าดัชนี Gini ที่เท่ากันอาจแสดงความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่ต่างกันได้

งานศึกษาที่ผ่านมามักจะมองปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในระยะสั้น แต่เหตุที่ทำให้ทราบว่า ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่เพิ่มขึ้นโดยตลอดนั้น เป็นผลมาจากการนำเอาผลงานศึกษาหลาย ๆ ชิ้นมาเชื่อมโยงกัน แต่วิธีดังกล่าวอาจมีปัญหาเรื่องของความน่าเชื่อถือ เนื่องจากงานศึกษาแต่ละชิ้นอาจมีแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาดำรงกัน ผลของงานศึกษาที่น่าจะยอมรับได้เมื่อนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกัน คือ World Bank (1990, 1993, 1996, 1998) ที่ศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยการหาส่วนแบ่งรายได้ของประชากรที่แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มเท่า ๆ กัน (ตารางที่ 2.2.2) ตามลำดับรายได้ของครัวเรือน (Disposable Household Income) ผลการพิจารณาข้อมูลพบว่า ในปี 2523/24 เป็นปีที่มีปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้รุนแรงมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับปีอื่นกล่าวคือ 10% และ 20% ของกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุด มีสัดส่วนรายได้สูงกว่าปีอื่น ในขณะที่ประชากรกลุ่มอื่นมีสัดส่วนรายได้ลดลง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Ikemoto and Kitti (1987) ที่พบว่าปี 2523/24 มีความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ เมื่อวัดโดยดัชนี Gini Theil และ ค่าความแปรปรวนของค่า Log เพิ่มขึ้นสูงกว่าปีอื่น ๆ มาก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อมูลปี 2518/19 2531 และ 2535 พบว่า ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด กล่าวคือ 10% และ 20% ของกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น จาก 34.1 เป็น 35.3 และ 37.1 ตามลำดับ สำหรับในกลุ่ม 10% ของประชากรที่มีรายได้สูงสุด และจาก 49.8 เป็น 50.7 และ 52.7 ในปี 2518/19 2531 และ 2535 ตามลำดับ ในกลุ่ม 20% ของประชากรที่มีรายได้สูงสุด ข้อดีของงานศึกษาดังกล่าวก็คือ แสดงให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงของความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของประชากรไทยในระยะยาวได้ชัดเจนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม วิธีดังกล่าวสามารถวัดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ได้อย่างกว้าง ๆ เท่านั้น

ตารางที่ 2.2.2 เปรียบเทียบส่วนแบ่งรายได้ของครอบครัวไทย จำแนกตามลำดับรายได้

(หน่วย : ร้อยละ)

กลุ่มประชากรเรียงตามลำดับรายได้	2518/19	2523/24	2531	2535
20% ของกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด	5.6	5.5	6.1	5.6
20% ของกลุ่มที่มีรายได้อันดับสอง	9.6	8.6	9.4	8.7
20% ของกลุ่มที่มีรายได้อันดับสาม	13.9	12.2	13.5	13.0
20% ของกลุ่มที่มีรายได้อันดับสี่	21.1	18.7	20.3	20.0
20% ของกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด	49.8	55.0	50.7	52.7
10% ของกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด	34.1	40.8	35.3	37.1

ที่มา : ตารางที่ 30, World Bank (1989, 1990, 1993 และ 1996)

ผลของงานศึกษาที่ผ่านมาในอดีต ล้วนให้ผลสรุปตรงกันว่า ปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน ในรายได้ของไทยรุนแรงเพิ่มขึ้นโดยตลอด มีเพียงปี 2518 เท่านั้นที่พบว่าปัญหาดังกล่าวลดลง ซึ่งอาจเป็นเพราะ การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรได้ผล และมีการวางแผนครอบครัวไปสู่ภูมิภาคอย่างทั่วถึง ในขณะที่ ปี 2523/24 เป็นปีที่มีปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มากที่สุด เนื่องจากภาวะราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลกตกต่ำ ในขณะที่ระดับราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้นมาก และด้วยเหตุที่สาเหตุของปัญหาดังกล่าวมีมากมาย ดังนั้น การศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ จึงควรที่จะให้ความสนใจกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ เพื่อให้มองเห็นสภาพของปัญหาได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.3 ผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้

ผลงานศึกษาการเปลี่ยนแปลงความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของไทย ได้แสดงให้เห็นว่า ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในสามทศวรรษที่ผ่านมา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด ในส่วนนี้จะแสดงให้เห็นว่า ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้น มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมดังกล่าว โดยการศึกษาถึงผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประเภทแรก คือ การกระจายรายได้ตามหน้าที่ในการผลิต (Functional Distribution Of Income) ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่า การจัดสรรรายได้ตามเจ้าของปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้อย่างไร อย่างไรก็ตาม การศึกษาประเภทนี้ได้ลดความสำคัญลง เนื่องจาก มีข้อบกพร่องหลายประการซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป ในส่วนนี้จะพิจารณาถึงงานวิจัยดังกล่าวเพียงหนึ่งชิ้นเท่านั้น ส่วนการกระจายรายได้ประเภทที่สอง คือ การกระจายรายได้ตามขนาด (Size Distribution of Income) หรือการกระจายรายได้ส่วนบุคคล (Personal Distribution of Income) ซึ่งจะแสดงให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในประชากรกลุ่มต่าง ๆ โดยปัจจุบันการศึกษาประเภทนี้มีความสำคัญต่องานศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ เนื่องจากแนวคิดพื้นฐานทางด้านความหมายของรายได้ที่แสดงถึงสวัสดิการทางสังคมหรืออรรถประโยชน์ที่คนจะได้รับ ถ้ากลุ่มประชากรใดมีขนาดใหญ่และมีรายได้แตกต่างกันมาก การเปลี่ยนแปลงของรายได้ในกลุ่มประชากรนั้นจะมีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้โดยรวมมากกว่ากลุ่มอื่นที่มีขนาดเล็กและมีรายได้แตกต่างกันน้อย ดังนั้นผลการศึกษาการกระจายรายได้ตาม

ขนาดจึงอาจเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาต่อไป ในส่วนนี้จะได้ทบทวนงานวิจัยที่แบ่งออกเป็นการกระจายรายได้ตามหน้าที่ในการผลิต และการกระจายรายได้ตามขนาดดังนี้

2.3.1 การกระจายรายได้ตามหน้าที่ในการผลิต (Functional Distribution of Income)

Pranee Tinakorn (1995) ได้ศึกษาการกระจายรายได้ตามหน้าที่ในการผลิต (Functional Distribution of Income) โดยวิเคราะห์ข้อมูลในปี 1960 1970 1980 และ 1990 พบว่า สัดส่วนรายได้จากการจ้างงานของบุคคลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอดจาก 27.9 % ในปี 1960 เป็น 38.8 % ในปี 1990 สัดส่วนรายได้จากทรัพย์สินและธุรกิจเพิ่มขึ้นจาก 9.7 % เป็น 12.3% ในระยะเวลาเดียวกัน ขณะที่รายได้จากการประกอบการอิสระ (Income from Unincorporated Enterprises) ลดลงจาก 62 % เป็น 48.3 % ผู้วิจัยได้สรุปว่า การเปลี่ยนแปลงนี้อาจจะเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไปสู่ขบวนการผลิตที่มีการจัดการ และมีรูปแบบมากขึ้น แม้ว่าสัดส่วนรายได้จากการประกอบการอิสระจะมีแนวโน้มลดลง แต่ยังคงเป็นรายได้ส่วนใหญ่ของปี 1990 เมื่อพิจารณาการกระจายค่าจ้างของลูกจ้างโดยแบ่งตามอุตสาหกรรม พบว่า สัดส่วนค่าจ้างในภาคเกษตรลดลงจาก 16.2 % ในปี 1960 เป็น 6.5 % ในปี 1990 ในขณะที่สัดส่วนดังกล่าวในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นสูงสุดเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมอื่น ๆ จาก 8.2 % เป็น 27.3 % ในระยะเวลาเดียวกัน ผู้วิจัยได้สรุปว่า สัดส่วนการจ้างงานในภาคเกษตรที่มีขนาดใหญ่ได้มีการอพยพไปสู่ภาคอุตสาหกรรมเพียงเล็กน้อย จึงทำให้ครอบครัวยากจนส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในภาคเกษตร ส่งผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้โดยผ่านการเปลี่ยนแปลงของรายได้และการจ้างงาน ข้อเด่นของงานศึกษานี้คือ ชี้ให้เห็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงในปริมาณรายได้ตามหน้าที่ในการผลิต ซึ่งมีอิทธิพลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่เกิดขึ้นตลอดสามทศวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่ได้เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของรายได้ตามหน้าที่ในการผลิตกับการจ้างงาน และผลิตภาพของทุน และผลิตภาพของแรงงานในแต่ละภาคการผลิต ซึ่งจะช่วยให้ทราบสาเหตุของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่ชัดเจนมากขึ้น แต่เนื่องจากในปัจจุบันความหมายของปัจจัยทุนมีความซับซ้อนมากขึ้น การอธิบายความไม่เท่าเทียมกันของรายได้โดยการกระจายรายได้ตามขนาด จึงแสดงถึงสาเหตุของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ได้ดีกว่าการกระจายรายได้ตามหน้าที่ในการผลิต

2.3.2 การกระจายรายได้ตามขนาด (Size Distribution of Income)

การทบทวนงานศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยใช้แนวคิดการกระจายรายได้ตามขนาด จะเริ่มจากงานศึกษาในต่างประเทศ ที่ John, Gustav and Shirley (1979) ได้ศึกษาความไม่เท่าเทียมในรายได้ของประชากรได้หวั่น โดยนำค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวนมาใช้ในการวิเคราะห์ และแยกส่วนเพื่อหาสาเหตุของความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ โดยเน้นภาคการผลิตและเขตการปกครอง ในช่วงปี 2507-2515 พบว่า ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในช่วงเวลาดังกล่าวลดลง เนื่องจากการลดลงของความไม่เท่าเทียมกันภายในภาคการผลิตที่มีโช้เกษตรเป็นสำคัญ เมื่อศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ภายในเขตการปกครอง พบว่า ความไม่เท่าเทียมกันของทุกกลุ่มดีขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังแสดงให้เห็นถึง ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของครัวเรือน ได้แก่ อายุ เพศ จำนวนคนที่ทำงาน และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน เป็นต้น

ผู้ที่เริ่มศึกษาสาเหตุของความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของไทย จากแนวคิดการกระจายรายได้ตามขนาด คือ Oey Astra Meesook (1978) โดยใช้แนวคิดรายได้ของครัวเรือน เช่นเดียวกับงานศึกษาของ เมธี (2520) แต่ใช้ข้อมูลและดัชนีแตกต่างจาก เมธี (2520) คือ ใช้ข้อมูล ปี 2511/12 และค่าความแปรปรวนของค่า Log ของรายได้เป็นดัชนีที่ใช้วัด โดยที่ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้จะถูกแบ่งออกเป็น ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มและความแปรปรวนภายในกลุ่ม โดยแบ่งกลุ่มประชากร ออกตามระดับการศึกษา อายุ แหล่งที่มาของรายได้ ภูมิภาค อาชีพ เขตการปกครอง และภาคการผลิต ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า ความแตกต่างระหว่างภาคการผลิต สามารถอธิบายความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ได้สูงสุด คือ 0.1248 หรือ เท่ากับ 12% รองลงมาเป็นความแตกต่างระหว่างภูมิภาค สามารถอธิบายได้ 0.1050 หรือ 10% และอายุสามารถอธิบายได้ 5% ส่วนปัจจัยอื่น ๆ สามารถอธิบายความไม่เท่าเทียมกันได้น้อย สำหรับความแตกต่างระหว่างภาคการผลิต ผู้วิจัยพบว่า การกระจายรายได้ในภาคเกษตรมีความเท่าเทียมกันมากกว่าภาคที่มีโช้เกษตร และการศึกษาถึงความไม่เท่าเทียมกันโดยใช้วิธีแยกส่วนความแปรปรวนของค่า Log ของรายได้ ให้ผลเช่นเดียวกับการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว คือ ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างภาคการผลิตเป็นสาเหตุที่สำคัญยิ่งต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้โดยรวม การศึกษาและอายุเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในภาคการผลิตที่มีโช้เกษตร ในขณะที่ปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายความไม่เท่าเทียมกันในภาคเกษตรได้เพียงเล็กน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาไม่สามารถอธิบายความไม่เท่าเทียมกันในภาคเกษตรได้ชัดเจน งานวิจัยนี้มีข้อเด่นที่ได้

เริ่มศึกษาถึง สาเหตุของความไม่เท่าเทียมกันโดยวิธีแยกส่วน ส่วนข้อคือคือ วิธีแยกส่วนค่าความแปรปรวนของค่า Log ของรายได้ เป็นวิธีที่ไม่มีคุณสมบัติการไหลตัวต่อการโอนรายได้ (Principle of Transfer) ที่น่าพอใจ*

เมื่อเปรียบเทียบผลของงานศึกษาการกระจายรายได้ตามขนาดทั้งสอง พบว่า ผลที่ได้สนับสนุนกันในประเด็นที่ว่า ความแตกต่างระหว่างภาคการผลิตมีผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ งานศึกษาผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ นอกจากจะสามารถแบ่งออกเป็น การศึกษาตามหน้าที่ในการผลิตและการกระจายรายได้ตามขนาดแล้ว ผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ยังสามารถแบ่งออกตามปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าว ได้แก่ ปัจจัยทางภูมิภาค ปัจจัยทางการศึกษา นโยบายการคลัง และปัจจัยทางอุตสาหกรรม ดังนี้

2.3.3 ผลกระทบของปัจจัยทางภูมิภาค

ผลกระทบของความแตกต่างระหว่างภูมิภาคได้รับการยอมรับกันมานานว่า มีผลต่อปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดย Oey Astra Meesook (1979) ได้ศึกษาถึงความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ระหว่างภูมิภาค เขตการปกครอง ในปี 2505/06 2511/12 และ 2518/19 โดยใช้หน่วยรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย และแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่มตามภูมิภาค เขตการปกครอง ทำการเปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มประชากร ผลการศึกษาพบว่า โดยทั่วไปความแตกต่างของรายได้และรายจ่ายระหว่างเขตการปกครองในระยเวลาดังกล่าวลดลง และช่องว่างของรายได้ในชนบทระหว่างภาคกลางและภาคอื่น ๆ ก็ลดลงด้วย เนื่องจากการขยายพื้นที่เพาะปลูกและราคาสินค้าเกษตรที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้การเพาะปลูกมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นการปรับฐานะของครัวเรือนในชนบทให้ดีขึ้น ผู้วิจัยได้สรุปว่าราคาสินค้าเกษตรมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชากรในชนบท ข้อเด่นของการศึกษานี้คือ ชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างระหว่างภูมิภาค เขตการปกครอง และระดับราคาสินค้าเกษตร ว่ามีอิทธิพลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ส่วนข้อคือคือ ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของรายได้และรายจ่ายเฉลี่ยในแต่ละกลุ่มประชากรในช่วงเวลาดังกล่าวโดยไม่ได้ใช้ดัชนีใด ๆ มาวัดผลที่ได้จึงสามารถวัดความไม่เท่าเทียมกันอย่างกว้าง ๆ เท่านั้น

* กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงของรายได้จากคนรวยมาสู่คนจน จะไม่ได้มีผลต่อดัชนีค่าความแปรปรวนของค่า Log ของรายได้มากกว่าการเปลี่ยนแปลงรายได้ของคนที่มีรายได้ปานกลางมาสู่คนจน

2.3.4 ผลกระทบของปัจจัยทางการศึกษา

ในทางปฏิบัติเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า งานศึกษาของไทยที่เกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ เมื่อเทียบกับผลงานเศรษฐศาสตร์ด้านอื่น ๆ มีปริมาณน้อย ดังนั้น จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เพิ่งจะมีผู้ให้ความสำคัญกับผลกระทบทางการศึกษาของไทยกับปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เมื่อไม่นานมานี้ คือ Isra Samtisant (1996) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการขยายตัวทางการศึกษากับความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ในปี 1988 และ 1992 โดยใช้หน่วยรายได้จากค่าจ้างและเงินเดือน และดัชนี Shorrocks order 2 พบว่าความไม่เท่าเทียมกันของรายได้โดยรวม เพิ่มขึ้นจาก 1.4839 ในปี 1988 เป็น 1.4964 ในปี 1992 ผลการศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้โดยวิธีแยกส่วน (Decomposition Analysis) เมื่อแบ่งกลุ่มประชากรตามระดับการศึกษา พบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถอธิบายความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่ได้จากค่าจ้างและเงินเดือน หากประชากรมีความเท่าเทียมกันทางการศึกษาจะช่วยทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่ได้จากค่าจ้างและเงินเดือนลดลงประมาณ 30% ซึ่งเท่ากับช่วยให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้โดยรวมลดลง 6% แม้ว่าความไม่เท่าเทียมกันของค่าจ้างเมื่อแบ่งประชากรตามระดับการศึกษา จะชี้ให้เห็นว่าระดับการศึกษาสูงมีความไม่เท่าเทียมกันของรายได้น้อยกว่า แต่การวิเคราะห์แบบแยกส่วนตามระยะเวลา (Intertemporal Decomposition) แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนของหลาย ๆ ปัจจัยมีผลให้ความไม่เท่าเทียมกันของค่าจ้างระหว่างช่วงเวลาดังกล่าวเพิ่มขึ้น โดยที่การเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนของผู้ที่ศึกษาด้านที่มีวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับมหาวิทยาลัย มีบทบาทสำคัญที่ทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของค่าจ้างในช่วงเวลาดังกล่าวเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงของความไม่เท่าเทียมกันของค่าจ้าง และสัดส่วนของประชากรภายในกลุ่มระดับการศึกษาเดียวกันทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของค่าจ้างเพิ่มขึ้นมากกว่า 40% ถ้าไม่มีการชดเชยจากการลดลงของรายได้เฉลี่ยโดยเปรียบเทียบ ข้อเด่นของงานวิจัยนี้ คือแสดงให้เห็นว่าการขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ลดลง แต่อย่างไรก็ตามความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ดังกล่าวอาจจะเพิ่มได้ หากคุณภาพของการศึกษาในแต่ละระดับไม่เท่าเทียมกัน

จะเห็นได้ว่างานศึกษาที่กล่าวถึงข้างต้นนั้น ได้ผลสรุปตรงกันว่า ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ของประชากรไทยเพิ่มขึ้นโดยตลอด ต่อมาจึงได้มีการศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้โดยวิธีแยกส่วน ทำให้มองเห็นปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ชัดเจนมากขึ้นว่าเป็นผลมาจากความแตกต่างระหว่างภูมิภาค เขตการปกครอง การศึกษา และภาค

การผลิตเป็นสำคัญ นอกจากปัจจัยที่เกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ แล้ว นโยบายของรัฐบาลก็อาจจะมีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้

2.3.5 ผลกระทบของนโยบายการคลัง

นโยบายการคลังเป็นอีกนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญ เพื่อใช้แก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ แม้ว่าผลการศึกษาที่ผ่านมาจะแสดงให้เห็นว่านโยบายดังกล่าวไม่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาอย่างได้ผล โดย เมธี ครองแก้ว (2523) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการใช้นโยบายรายได้สาธารณะ การใช้จ่ายสาธารณะของรัฐบาล และนโยบายทั้งสองต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสามช่วงเวลา คือปี 2505 2512 และ 2515 โดยใช้หน่วยรายได้ที่เป็นตัวเงินของครัวเรือนทำการศึกษา 3 วิธี คือ 1. แบ่งกลุ่มประชากรตามลำดับชั้นรายได้ที่กำหนด 2. แบ่งกลุ่มประชากรเป็น 5 กลุ่มเท่า ๆ กัน 3. ศึกษาโดยดัชนี Gini โดยที่แนวคิดรายได้สาธารณะ หมายถึง รายได้ของรัฐบาลทุกประเภท อันได้แก่ ภาษี ค่าธรรมเนียม และรายได้อื่น ๆ ผลกระทบของนโยบายรายได้สาธารณะทั้งสามวิธี ล้วนส่งผลให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้น กล่าวคือ ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้โดยดัชนี Gini ก่อนการใช้นโยบายรายได้สาธารณะของปี 2505 2512 และ 2515 มีค่าเท่ากับ 0.5627 0.5550 และ 0.6051 ตามลำดับ แต่ภายหลังการใช้นโยบายดังกล่าวได้เพิ่มขึ้นเป็น 0.6102 (8.4%) 0.5848 (5.4%) และ 0.6476 (7.4%) ตามลำดับ (ตารางที่ 2.2.3) เนื่องจาก เมื่อพิจารณาภาระภาษีที่เป็นตัวเงิน (Absolute Burden) พบว่าครอบครัวที่มีรายได้สูงรับภาระไว้มากกว่าครอบครัวที่มีรายได้น้อย แต่เมื่อพิจารณาในรูปสัดส่วนภาระภาษีเปรียบเทียบกับรายได้ (Relative Burden) กลับพบว่า ครอบครัวที่มีรายได้สูงรับภาระภาษีน้อย ในขณะที่ครอบครัวที่มีรายได้น้อยกลับเป็นผู้ที่รับภาระมาก

ในขณะที่การศึกษาการใช้จ่ายสาธารณะของรัฐบาลมีแนวคิดว่าเป็นการใช้จ่ายเกี่ยวกับ การเกษตร ทางหลวง การศึกษา การสาธารณสุข การป้องกันประเทศ การบริหารทั่วไป และการชำระหนี้เงินกู้ ผลการศึกษาการใช้จ่ายสาธารณะทั้งสามวิธีได้ผลสอดคล้องกันว่าจะช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ กล่าวคือ ความไม่เท่าเทียมกันโดยดัชนี Gini จากปี 2505 2512 และ 2515 ก่อนใช้รายจ่ายสาธารณะ มีค่าเท่ากับ 0.5627 0.5550 และ 0.6051 ตามลำดับ ภายหลังการใช้จ่ายสาธารณะลดลงเป็น 0.5304 (-5.7%) 0.5151 (-7.2%) และ 0.5746 (-5.0%) ตามลำดับ (ตารางที่ 2.2.3) เนื่องจาก เมื่อพิจารณาประโยชน์จากการใช้จ่ายสาธารณะของรัฐบาลที่เป็นตัวเงิน (Absolute Expenditure Benefits) พบว่า ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยได้รับประโยชน์น้อย ในขณะที่ครัวเรือนที่มี

รายได้สูงกลับได้รับประโยชน์มาก แต่เมื่อพิจารณาในรูปสัดส่วนของประโยชน์เปรียบเทียบกับรายได้ (Relative Benefits) พบว่า คริวเรือนที่มีรายได้น้อยได้รับประโยชน์มาก ในขณะที่คริวเรือนที่มีรายได้สูงได้รับประโยชน์น้อย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าประโยชน์ที่เป็นตัวเงินของคริวเรือนที่มีรายได้น้อยจะไม่มากนัก แต่คริวเรือนดังกล่าวมีรายได้น้อยเมื่อนำมาคิดเป็นสัดส่วนจึงได้ประโยชน์ในรูปของสัดส่วนมาก

ตารางที่ 2.2.3 เปรียบเทียบนโยบายรายได้-รายจ่ายสาธารณะและนโยบายการคลังของ เม็กซิ (2523)

	ค่าสัมประสิทธิ์ Gini		
	2506	2512	2515
1. ก่อนใช้นโยบายรายได้-รายจ่าย สาธารณะ	0.5627	0.5550	0.6051
หลังใช้นโยบายรายได้สาธารณะ	0.6102	0.5847	0.6476
	(+8.4%)	(+5.4%)	(+7.4%)
หลังใช้นโยบายรายจ่ายสาธารณะ	0.5304	0.5151	0.5746
	(-5.7%)	(-7.2%)	(-5.0%)
2. หลังใช้นโยบายการคลัง			
ข้อสมมติ ก.	0.5581	0.5289	0.5940
	(-0.8%)	(-4.7%)	(-1.8%)
ข้อสมมติ ข.	0.5578	0.5271	0.5931
	(-0.9%)	(-5.0%)	(-2.0%)
ข้อสมมติ ค.	0.5838	0.5614	0.6516
	(+3.7%)	(+1.2%)	(+7.7%)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง การเปลี่ยนแปลงของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้คิดเป็นร้อยละ

ที่มา : ตารางที่ 3-9 4-9 5-9 และ 5-10 เม็กซิ (2523)

การศึกษาผลกระทบของนโยบายการคลังทั้งระบบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อสมมติในการศึกษา 3 ประการ คือ ข้อสมมติ ก. เป็นกรณีที่งบประมาณรายจ่ายเกินงบรายรับอยู่ ให้ถือว่างบประมาณส่วนเกินนั้นเป็นผลประโยชน์แก่คริวเรือนทั้งหมด โดยที่ระดับราคาเปรียบเทียบยังคงเดิม ส่วนข้อสมมติ ข. เป็นกรณีที่เงินงบประมาณส่วนเกินนั้น เป็นเงินที่รัฐบาลกู้ยืมมาจากการออมของประชากรตามลำดับชั้นรายได้ต่าง ๆ ในประเทศ โดยที่ประชากร

ตารางที่ 2.2.4 ผลกระทบของนโยบายภาษีต่าง ๆ กับความไม่เท่าเทียมกันของรายได้

	ดุลบัญชีเดินสะพัดคงที่		การลงทุนคงที่	
	Gini	Shorrocks	Gini	Shorrocks
Base	0.554	0.62978	0.554	0.6298
ภาษีรายได้บุคคลธรรมดา	0.558 (0.72)	0.64101 (1.78)	0.558 (0.72)	0.6409 (1.76)
ภาษีรายได้นิติบุคคล	0.555 (0.18)	0.63268 (0.46)	0.555 (0.18)	0.6318 (0.32)
ภาษีการค้า	0.557 (0.54)	0.63867 (1.41)	0.558 (0.72)	0.63638 (1.04)
ภาษีการขาย	0.557 (0.54)	0.63651 (1.06)	0.557 (0.54)	0.637 (1.14)
อากรนำเข้า	0.551 (-0.54)	0.62138(-1.33)	0.554 (0.00)	0.6301(0.05)
ภาษีทางอ้อมทั้งหมด	0.554 (0.00)	0.62836(-0.23)	0.556 (0.36)	0.6346 (0.76)
ภาษีทั้งหมด	0.559 (0.90)	0.64267 (2.05)	0.561 (1.6)	0.648 (2.89)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้คิดเป็นร้อยละ

ที่มา : ตารางที่ 5.13 ; Chalongphob, Pranee and Tienchai (1988)

แต่ละระดับจะมีลักษณะการออมต่างกัน คือ ผู้ที่มีรายได้มากจะมีการออมมาก ส่วนผู้ที่มีรายได้น้อย จะมีการอมน้อย และข้อสมมติ ค. เป็นกรณีที่เงินงบประมาณส่วนเกินที่ภูม่านั้น ถูกนำมาใช้ในการให้บริการของรัฐโดยทั่วไป โดยที่ทุกคนจะได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะดังกล่าวอย่างเท่าเทียมกัน ผลการศึกษานโยบายการคลังทั้งระบบ ทั้งสามวิธีได้ผลสอดคล้องกัน คือเมื่อรัฐบาลใช้นโยบายการคลัง ตามข้อสมมติ ก. และ ข. ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้จะลดลง แต่ถ้าใช้ข้อสมมติ ค. ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้จะเพิ่มขึ้น โดยที่ ค่าความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยดัชนี Gini ก่อนใช้นโยบายการคลังในปี 2506 2512 และ 2515 มีค่าเท่ากับ 0.5627 0.5550 และ 0.6051 ถ้าใช้นโยบายการคลังตามข้อสมมติ ก. ค่าความไม่เท่าเทียมกันจะลดลงเป็น 0.5581 (0.8%) 0.5289 (4.7%) และ 0.5940 (1.8%) ตามลำดับ แต่ค่าความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ตามข้อสมมติ ข. ลดลงมากกว่า ก. คือ มีค่าเท่ากับ 0.5578 (0.9%) 0.5271 (5.0%) และ 0.5931 (2.0%) ตามลำดับ แต่ผลกระทบของการก่อกั้นสาธารณะ อาจทำให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อ ซึ่งผู้มีรายได้น้อยเป็นผู้แบกรับภาระเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่การนโยบายนโยบายการคลังตามข้อสมมติ ค. จะทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้นเป็น 0.5838 (3.7%) 0.5614 (1.2%) และ 0.6516 (7.7%) ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยจึงได้สรุปว่า การก่อกั้นสาธารณะเพื่อชดเชยงบประมาณให้สมดุล (นโยบายการคลังตามข้อสมมติ ข.) ช่วยให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ลดลงเล็กน้อย จึงไม่อาจจะต่อต้านกับความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่เพิ่มขึ้นอันเนื่องมาจากปัจจัยอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการก่อกั้นสาธารณะดังกล่าว

ข้อเด่นของการศึกษานี้คือ เริ่มให้ความสำคัญกับระบบการคลัง ในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง เพื่อแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรัฐบาล และชี้ให้เห็นว่า นโยบายดังกล่าวไม่อาจนำมาใช้เป็นนโยบายหลัก ในการแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ส่วนข้อด้อยของการศึกษานี้คือ ยังไม่ได้มีการศึกษาอย่างละเอียดว่า พฤติกรรมการผลัดภาระภาษีสอดคล้องกับความเป็นจริงเพียงใด และการพิจารณาผลประโยชน์กรณีที่ประชากรได้รับ เช่น การป้องกันประเทศ ผู้วิจัยได้กำหนดตามความพอใจของประชากรว่า ผู้มีรายได้สูงได้รับความพอใจมากกว่าผู้มีรายได้น้อย ถ้าเป็นดังนี้แม้ว่าสวัสดิการที่รัฐให้กับประชากรแต่ละคนจะเท่าเทียมกัน แต่เมื่อวัดตามความพอใจผู้มีรายได้สูงเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์มาก อาจทำให้ผลการศึกษาเบี่ยงเบนจากความเป็นจริงได้

Chalongphob, Praee and Tienchai (1988) ได้ศึกษาผลกระทบของโครงสร้างภาษีต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ซึ่งใกล้เคียงกับงานศึกษาของ เมธี (2523) แต่วิธีการศึกษาแตกต่างกัน คือใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไป (General Equilibrium Model) และทำการจำลองสถานการณ์ (Simulation) โดยมีข้อสมมติดังนี้ คือ 1. ให้การลงทุนคงที่ 2. ให้ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลคงที่ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการกำหนดให้อัตรากาฬี่ที่ต้องการศึกษาเป็นศูนย์ และรัฐบาลจะได้จัดเก็บภาษีเป็นสัดส่วนกับรายได้ (Proportional Tax) เพื่อให้งบประมาณของรัฐบาลคงเดิม โดยเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงการจัดเก็บภาษี กลุ่มภาษีที่ต้องการศึกษาได้แก่ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีการค้า ภาษีการขาย อกรนำเข้า ภาษีทางอ้อมทั้งหมด และภาษีทั้งหมด (รวมภาษีทางตรงและภาษีทางอ้อม) เมื่อพิจารณาเฉพาะภาษีรายได้บุคคลธรรมดา ผลการศึกษาพบว่า การทดแทนการจัดเก็บภาษีดังกล่าวข้างต้นทั้งหมด ด้วยภาษีที่คิดเป็นสัดส่วนกับรายได้ (Proportional Tax) ยกเว้นอากรขาเข้า จะทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มีมากขึ้น ทั้งในกรณีที่กำหนดให้การลงทุนคงที่ และให้ดุลบัญชีเดินสะพัดคงที่ มีเพียงอากรขาเข้าที่มีข้อสรุปไม่ชัดเจน คือ กรณีที่กำหนดให้การลงทุนคงที่ การทดแทนการจัดเก็บอากรดังกล่าว จะทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มีมากขึ้น ในขณะที่ เมื่อกำหนดให้ดุลบัญชีเดินสะพัดคงที่ ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้จะลดลง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปว่า ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงภาษีต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มีเพียงเล็กน้อย ทำให้ค่าความไม่เท่าเทียมดังกล่าวเมื่อวัดโดยดัชนี Gini เปลี่ยนแปลงมากที่สุดเพียง 0.72% และเมื่อวัดโดยดัชนี Shorrocks เปลี่ยนแปลงมากที่สุดเพียง 2.9% จึงอาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงภาษีไม่มีผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันรัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงระบบการจัดเก็บภาษีเป็นระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม เพื่อลดความซ้ำซ้อนของภาษีทางอ้อม ดังนั้น ผลการศึกษาข้างต้นอาจจะไม่สอดคล้องกับระบบการจัดเก็บภาษีในปัจจุบัน

งานศึกษาทั้งสองได้แสดงให้เห็นว่า นโยบายการคลังมีผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้น้อยมาก แต่ไม่ได้แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของนโยบายการคลัง ซึ่งมีผลกระทบต่อตรงต่อการเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงินในระบบ และส่งผลกระทบต่อเนื่องกับการเปลี่ยนแปลงของระดับราคาสินค้านั้น มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้อย่างไร ในส่วนนี้จะได้ทบทวนงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว โดยมี ดวงมณี และ ชลาชัย (2522) ได้ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงราคา ต่อการกระจายรายได้ของกลุ่มครัวเรือนในภูมิภาคที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน โดยใช้ข้อมูลรายได้และรายจ่าย ในปี 2514 2518 และ 2522 ส่วนข้อมูลด้านราคา และดัชนีราคาผู้บริโภคในปีดังกล่าวได้จากกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ทำการศึกษาเปรียบเทียบการกระจายรายได้ของครัวเรือนก่อนมีการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้า กับหลังมีการเปลี่ยนแปลงราคาสินค้าในปี 2518/19 โดยใช้วิธีปรับรายได้ของครัวเรือนหลังมีการเปลี่ยนแปลงราคา ในภูมิภาคต่าง ๆ ตามช่วงรายได้ของแต่ละครัวเรือน และระดับราคาในภูมิภาคนั้น และเปรียบเทียบผลความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยดัชนี Gini ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลทางด้านอุปสงค์ (Demand Side) กล่าวคือ ถ้าสินค้าหมวดอาหารมีราคาสูงขึ้น จะทำให้รายได้ที่แท้จริงของผู้บริโภค (Real Income) ลดลง โดยที่ผู้ฐานะต่างกันมีพฤติกรรมในการบริโภคแตกต่างกัน คือ ผู้ฐานะยากจนจะมีสัดส่วนในการบริโภคอาหารมากกว่าผู้ฐานะดี ดังนั้น ถ้าอาหารมีราคาสูงขึ้นมาก ผู้ฐานะยากจนจะได้รับผลกระทบมากกว่าผู้ที่มีฐานะดี ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้จึงสูงขึ้น

ผู้วิจัยจึงได้สรุปว่า การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้ามีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้แตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดของสินค้า ถ้าสินค้าหมวดอาหารมีราคาเพิ่มขึ้นมาก จะมีผลทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้น แต่ถ้าราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้นมากเป็นสินค้าหมวดที่ไม่ใช่อาหาร จะทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ลดลง ข้อเด่นของการศึกษานี้ คือ ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ อย่างไรก็ตามงานศึกษานี้ไม่ได้วิเคราะห์ผลทางด้านอุปทาน (Supply Side) กล่าวคือ การที่สินค้าอาหารเพิ่มขึ้นน่าจะส่งผลให้ผู้ที่มีฐานะยากจน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในส่วนนี้น่าจะลดลง ในขณะที่คนงานที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยของประเทศอาจจะได้รับผลกระทบมาก ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ในส่วนนี้อาจจะเพิ่มขึ้น เมื่อนำผลทั้งสองส่วนมาหักล้างกันจึงน่าจะเป็นไปได้ว่า ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้น่าจะลดลง

แม้ว่า นโยบายการคลังจะไม่สามารถนำมาใช้เป็นนโยบายหลัก ในการแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ แต่ผลกระทบของนโยบายการคลัง ซึ่งอาจมีผลต่อเนื่องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบายอื่นอาจช่วยแก้ปัญหา หรือทำให้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้รุนแรงมากขึ้นได้ หากรัฐบาลใช้นโยบายการคลังเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยในด้านต่าง ๆ จะช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ลง แต่หากใช้เพื่อสนับสนุนภาคอุตสาหกรรม จะทำให้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มีความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้น ถ้ารัฐบาลให้ความสนใจที่จะแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้อย่างจริงจัง และได้ผล การให้ความสำคัญกับทุก ๆ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ อย่างเด่นชัด จะช่วยทำให้การกำหนดนโยบายหลัก นโยบายรอง เป็นไปได้อย่างถูกต้อง และสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างได้ผล

2.3.6 ผลกระทบของปัจจัยทางอุตสาหกรรม

แม้ว่าผลของการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมจะได้รับการยอมรับว่า เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ แต่ยังไม่มียานศึกษาใดที่แสดงให้เห็นผลกระทบของการขยายตัวดังกล่าวอย่างชัดเจน งานศึกษาที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผลงานจากต่างประเทศได้แก่ Colin Kirkpatrick (1990) ได้ศึกษาเปรียบเทียบนโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับการแทรกแซง หรือไม่แทรกแซงอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก กับการกระจายรายได้ในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ โดยมีประเทศสิงคโปร์เป็นกรณีตัวอย่าง โดยใช้แนวคิด Neo-Classic ที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของการจ้างงาน และตลาดแรงงาน และใช้ดัชนี Gini แยกวิเคราะห์ 2 ช่วงเวลา คือ 1973-1980 และ 1981-1984 พบว่า ในช่วงแรกเมื่อรัฐบาลไม่ได้เข้าแทรกแซงในตลาดแรงงาน การขยายตัวของอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ลดลง แต่เมื่อรัฐเข้าแทรกแซงตลาดแรงงานในช่วงหลัง โดยมีนโยบายหลัก 3 ประการ คือ การวางแผนกำหนดอัตราค่าจ้าง การกำหนดอุปทานของแรงงาน และความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการและการกำหนดเงื่อนไขแรงงาน กลับทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้สูงขึ้น ข้อเด่นของการศึกษานี้ คือ ชี้ให้เห็นว่าการแทรกแซงของรัฐบาลไม่สามารถใช้แก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันได้เสมอไป ในบางกรณีกลับเป็นผลในทางลบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ผลการศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของประเทศอุตสาหกรรมใหม่มีแนวโน้มลดลง ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของไทยที่มีความไม่เท่าเทียมกันเพิ่มขึ้น โดยตลอด แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับระดับการพัฒนาประเทศ อาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้

ต่อมา Sebastian Edwards (1997) ได้ศึกษาผลกระทบของการเปิดเสรีทางการค้ากับความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยใช้สมการถดถอยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยดัชนี Gini ปี 1980 กับนโยบายการค้าที่แสดงระดับของการเปิดประเทศ ดังนี้ 1. ภาษีนำเข้าเฉลี่ย (Average Tariff) 2. การคุ้มครองเฉลี่ย (Average Coverage) 3. ดัชนีของธนาคารโลก (World Bank Index of Outward Orientation) 4. อัตราภาษีรวมเฉลี่ย (Average Collected Tariff Ratio) 5. ดัชนีของ Wolf (Wolf's Index of Import Outward Orientation) 6. ค่าธรรมเนียมเฉลี่ยในตลาดมืด (Average Black-Premium) โดยดัชนี (ทุกตัว) ที่มีค่าสูงหมายถึงระดับการคุ้มครองที่สูงกว่า ผลการศึกษาพบว่า การเปิดเสรีทางการค้าไม่ได้มีผลให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้น แต่จะมีผลให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ลดลง นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการทดสอบสมมติฐานว่า การเปลี่ยนแปลงนโยบายการค้าในแต่ละประเทศจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความไม่เท่าเทียมกันของรายได้แตกต่างกันหรือไม่ โดย Chi-square Test และใช้ตัวแปร 2 ตัววัดการเปลี่ยนแปลงของความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ระหว่างปี 1970 และ 1980 คือ 1. การเปลี่ยนแปลงในค่าเฉลี่ยของสัมประสิทธิ์ Gini ($\Delta \text{Gini} = \text{Gini}_{80} - \text{Gini}_{70}$; จำนวนที่เป็นบวกหมายถึงความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่เพิ่มขึ้น) 2. การเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนเฉลี่ยของรายได้ไปสู่กลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำสุด 20 % (POOR; จำนวนที่เป็นบวกหมายถึงความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ลดลง) และดัชนีที่แสดงระดับการเปิดประเทศ คือ ดัชนีของธนาคารโลก (World Bank Index of Outward Orientation) อัตราภาษีรวมเฉลี่ย (Average Collected Tariff Ratio) ดัชนีของ Wolf (Wolf's Index of Import Outward Orientation) ค่าธรรมเนียมเฉลี่ยในตลาดมืด (Average Black-Premium) ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงความไม่เท่าเทียมกันของรายได้และการเปลี่ยนแปลงของระดับในการเปิดประเทศของแต่ละประเทศระหว่างปี 1970 และ 1980 ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ข้อเด่นของการศึกษานี้คือ การใช้ดัชนีวัดระดับในการเปิดประเทศหลายตัวแปรช่วยลดปัญหาความไม่น่าเชื่อถือของดัชนีดังกล่าว และวิธีการศึกษาทั้งสองวิธีช่วยยืนยันผลการศึกษาให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาความแตกต่างในการเก็บข้อมูลของแต่ละประเทศ อาจทำให้ผลการศึกษาที่ได้มีความคลาดเคลื่อนสูง

งานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางอุตสาหกรรมที่มีต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ของไทย เริ่มจาก Pompen Vorasopontaviporn (1985) ได้ศึกษาผลกระทบของนโยบายการค้าเปรียบเทียบระหว่างผลกระทบของการขยายตัวของอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก อุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า และอุตสาหกรรมที่ไม่ได้ค้ากับต่างประเทศ (Non-Traded Industry) กับความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของประเทศไทย โดยใช้แบบจำลองปัจจัย-ผลผลิต (Input-Output Model)

และข้อมูลจาก Social Accounting Matrix for Thailand (SAM) ปี 1975 โดยสมมติว่า แต่ละอุตสาหกรรมมีการขยายตัวหรือมีรายได้เพิ่มขึ้นหนึ่งล้านบาทเท่ากัน ผลการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก (Labour Intensive) ก่อให้เกิดการจ้างงานในภาคเกษตรมาก และก่อให้เกิดรายได้ภาคเกษตรมากกว่าภาคอุตสาหกรรมถึงสามเท่า และกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระส่วนตัว (Own Account) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดได้รับรายได้ดังกล่าวเป็นสัดส่วนมากที่สุด ในขณะที่อุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนมาก ก่อให้เกิดการจ้างงานในภาคเกษตรในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับภาคอุตสาหกรรม แต่กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพอิสระได้รับรายได้ดังกล่าวในสัดส่วนที่ต่ำสุด จึงอาจจะไม่ช่วยแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ผู้วิจัยได้สรุปว่าการขยายตัวของอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกจะช่วยให้มีความเท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้พบว่า อุตสาหกรรมที่ไม่ได้ค้ากับต่างประเทศ (Non-Traded Industry) มีความสำคัญสำหรับประเทศไทย ในฐานะที่ก่อให้เกิดการจ้างงาน และลดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ รองลงมาจากอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ดังนั้น การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ไม่ได้ค้ากับต่างประเทศ ควรจะได้รับความสนใจอย่างยิ่ง ในฐานะที่เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของรัฐบาลที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างการจ้างงาน และสร้างความเท่าเทียมกันของรายได้ ข้อเด่นของการศึกษานี้คือ แสดงให้เห็นว่านโยบายทางการค้าที่รัฐบาลควรจะให้การส่งเสริม เพื่อสร้างความเท่าเทียมกันของรายได้ให้กับประชากร คือ การขยายตัวของอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และอุตสาหกรรมที่ไม่ได้ค้ากับต่างประเทศ (Non-Traded Industry) ส่วนข้อด้อยของการศึกษานี้ คือ ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงการขยายตัวของอุตสาหกรรมกับการจ้างงาน และวิเคราะห์ผลกระทบความไม่เท่าเทียมจากการเชื่อมโยงดังกล่าว โดยมีได้ใช้ดัชนีความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ใด ๆ มาวัด จึงไม่ทราบว่า ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่ลดลงนั้น มีขนาดใหญ่เพียงพอที่รัฐบาลจะให้ความสำคัญ เพื่อนำไปใช้เป็นนโยบายหลักในการแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้หรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายอื่น ๆ

ต่อมา Teerana and Atchana (1989) ได้ศึกษาผลกระทบของการขยายตัวของการส่งออกต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไป (General Equilibrium Model) และสร้างแบบจำลองสถานการณ์ (Simulation) ทำการศึกษาข้อมูลในปี 1985/86 โดยมีข้อสมมติว่า 1. รูปแบบการขยายตัวของการส่งออกเท่ากับค่าเฉลี่ยในช่วงปี 1983-1987 2. การลงทุนและการใช้จ่ายของรัฐบาลเป็นปัจจัยภายนอก จึงไม่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวของอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก 3. ทุนที่ใช้ในการผลิตสินค้าภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรมีลักษณะเฉพาะ ไม่สามารถนำมาใช้ทดแทนกันได้ 4. การขยายตัวของการส่งออกเป็นปรากฏการณ์ด้านอุปสงค์ ผลการ

ศึกษาพบว่าแตกต่างจากงานศึกษาของ Pompen (1985) คือ เมื่อการส่งออกขยายตัวเพิ่มขึ้น 10% จะทำให้ค่าความไม่เท่าเทียมกันของรายได้โดยดัชนี Gini เพิ่มขึ้นเพียง 0.221% จาก 0.554 เป็น 0.555 ผู้วิจัยได้สรุปว่า การขยายตัวของการส่งออกจะทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้น และเมื่อศึกษาในรายละเอียด พบว่า การขยายตัวของการส่งออกจะทำให้ครอบครัวนอกภาคเกษตรที่มีรายได้สูงสามกลุ่มแรกมีรายได้เพิ่มขึ้นมากที่สุด มีอัตราการเพิ่มขึ้นระหว่าง 4.97%-5.10% ซึ่งสูงกว่าอัตราการขยายตัวของรายได้โดยเฉลี่ย 4.05% ส่วนรายได้ของครอบครัวเกษตรกรรมมีอัตราการขยายตัวต่ำกว่า คือ 3.40%-3.60% ผู้วิจัยได้สรุปว่า ผลการขยายตัวของการส่งออกจะทำให้ครัวเรือนนอกภาคเกษตรได้รับประโยชน์มากที่สุด รองลงมาเป็นครัวเรือนในภาคเกษตร อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้วิจัยได้นำเอาระดับราคาสินค้าเพื่อการบริโภคที่เพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของการส่งออกเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ผลการศึกษาพบว่า ค่าความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ (Gini) เพิ่มขึ้น 0.234% สูงกว่ากรณีแรก จาก 0.554 เป็น 0.556 ผู้วิจัยจึงได้สรุปว่า ครัวเรือนในภาคเกษตรจะได้รับผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าเพื่อการบริโภคมากที่สุด ประเด็นที่น่าสงสัยของงานวิจัยนี้คือ การที่สินค้าเพื่อการบริโภคมียาสูงชันนั้น สินค้ากลุ่มใดมีราคาสูงชันมากกว่าระหว่างสินค้ากลุ่มอาหารหรือมิใช่อาหาร หากราคาสินค้าที่สูงชันมากเป็นสินค้ากลุ่มอาหารแล้ว น่าจะเป็นผลดีต่อครัวเรือนเกษตรกรในฐานะที่เป็นผู้ผลิตอาหารเพื่อการบริโภค อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาที่ได้กับงานศึกษาของ Pompen (1985) พบว่าแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ เวลาที่ทำการศึกษาค้นคว้าแตกต่างกัน หรืออาจเป็นเพราะวิธีการศึกษาที่แตกต่างกันก็ได้

นิรันดร์ ชินรัชย์บำรุง (2532) ได้ศึกษาผลกระทบของการส่งเสริมการลงทุนกับความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ โดยใช้แบบจำลองการผลิตที่ได้จากโครงสร้างตารางปัจจัย-ผลผลิต ทำการศึกษาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ เชื่อมโยงกับตัวแปรเศรษฐศาสตร์มหภาคแบบ Statics วิเคราะห์ข้อมูลในปี พ.ศ. 2532 ทั้งนี้ได้ใช้ดัชนี Gini ที่แปลงให้อยู่ในรูปของ Three-Parameter Lognormal Distribution และใช้หน่วยรายได้ของครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า การใช้นโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จะส่งผลให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้มากขึ้น ผู้วิจัยได้สรุปว่า หากประเทศไทยได้พัฒนาไปจนกระทั่งกิจการต่าง ๆ สามารถเกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องมีการส่งเสริมการลงทุนแล้ว ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้จะลดลง ข้อเด่นของการศึกษานี้คือ เริ่มให้ความสำคัญกับนโยบายการลงทุนของรัฐบาลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ส่วนข้อด้อยคือ ไม่ได้แสดงให้เห็นว่า ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้น มีขนาดใหญ่เพียงพอที่รัฐบาลควรจะให้ความสนใจมากเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบระหว่างการส่งเสริม

การลงทุนเพื่อหวังผลทางด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กับความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ที่เพิ่มขึ้น

Isra Sarntisart (1993) ได้ศึกษาผลกระทบของการคุ้มครองอุตสาหกรรมต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เช่นเดียวกับ Edwards (1996) แต่ใช้วิธีการศึกษาต่างกัน คือใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไป (General Equilibrium Model) มีการจำลองสถานการณ์ (Simulation) เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาระหว่างการคุ้มครองอุตสาหกรรมในปี 1987 กับ การลดอัตราการคุ้มครองอุตสาหกรรมลงร้อยละ 10 ผลการศึกษาพบว่า ถ้าไม่มีการคุ้มครองอุตสาหกรรม ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้จะลดลง สอดคล้องกับงานศึกษาของ Edwards (1996) แต่ผลกระทบของการชดเชยงบประมาณขาดดุลของรัฐบาล จะส่งผลกระทบต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการลดการคุ้มครองอุตสาหกรรม ผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้จึงขึ้นอยู่กับนโยบายการชดเชยงบประมาณขาดดุลของรัฐบาล หากรัฐบาลใช้นโยบายเพิ่มอัตราการจัดเก็บภาษีทางตรง จะให้ผลที่น่าพอใจมากกว่าการเพิ่มอัตราการจัดเก็บภาษีทางอ้อม และการกู้ยืมจากต่างประเทศ เนื่องจาก ผลดีของภาษีทางตรงจะไปลดการบริโภคที่แท้จริงของครัวเรือนที่มีรายได้สูง แต่ถ้าวรัฐบาลเพิ่มอัตราการจัดเก็บภาษีทางอ้อม ผลกระทบรอบที่สองจะทำให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยได้สรุปว่า หากรัฐบาลเพิ่มอัตราการจัดเก็บภาษีทางตรงเพื่อชดเชยงบประมาณการลดการคุ้มครองอุตสาหกรรม จะทำให้ประเทศไทยได้รับความสำเร็จจากการลดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันได้ เนื่องจากการจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ข้อเด่นของการศึกษานี้คือ การใช้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไป แสดงให้เห็นผลกระทบของการลดการคุ้มครองอุตสาหกรรมต่อปัจจัยต่าง ๆ อย่างชัดเจน ก่อนที่จะส่งผลกระทบต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดของตัวแบบ CGE (Computable General Equilibrium Model) ผลกระทบที่ได้เป็นเพียงผลกระทบในระยะสั้นเท่านั้น

เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบของนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย จะเห็นได้ว่าการขยายตัวของอุตสาหกรรม อันเป็นผลของนโยบายส่งเสริมการลงทุน การคุ้มครองอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างภาคการผลิต ส่งผลให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มสูงขึ้น ส่วนการขยายตัวของอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ยังเป็นประเด็นที่มีความขัดแย้งจึงยังไม่อาจจะสรุปได้ว่า ส่งผลในทางใดกับความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ผลของงานศึกษาเหล่านี้ แม้ว่าจะไม่ได้วิเคราะห์ถึงผลกระทบของการขยายตัวของอุตสาหกรรมต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้โดยตรง แต่ส่วนใหญ่ได้สนับสนุนแนวคิดดังกล่าว

2.4 สรุปงานศึกษาและเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 2.4.1 ลำดับชั้นในการพัฒนาประเทศกับความไม่เท่าเทียมกันของรายได้

ผู้วิจัย	เรื่อง	ผลการศึกษา
Kuznets (1955)	Economic Growth and Income Inequality.	ประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีความไม่เท่าเทียมกัน ของรายได้ลดลง ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนา จะมีความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้น
Milanovic (1994)	Determinations of Cross Country Income Inequality: “Augmented” Kuznets’ Hypothesis.	ประเทศในกลุ่มสังคมนิยม ซึ่งมีภาครัฐบาลขนาดใหญ่ จะมีความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ต่ำ โดย ที่ประเทศทุนนิยมที่มีเงินโอนในระดับสูง และมี ระดับรายได้สูง จะมีความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ ต่ำเช่นเดียวกัน ตัวแปรทั้งสองจะมีบทบาท มากขึ้น เมื่อประเทศมีระดับรายได้สูงขึ้น

ตารางที่ 2.4.2 การเปลี่ยนแปลงของความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของไทย

ผู้วิจัย	เรื่อง	ผลการศึกษา
เมธี (2520)	การกระจายรายได้ของครอบครัวไทย ปี 2515	ความไม่เท่าเทียมในรายได้ของครัวเรือนในปี พ.ศ. 2505 2512 และ 2515 เพิ่มขึ้น
Ikemoto and Kitti (1987)	Income Inequality and Regional Disparity in Thailand	ความไม่เท่าเทียมในรายได้ของครัวเรือนในช่วงปี พ.ศ. 2505-2518 ค่อนข้างคงที่ และเพิ่มขึ้นมากในช่วงปี 2518-2524
Suganya And Somchai (1988)	Thailand's Income Distribution and Poverty Profile and Their Current Situations.	ความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อหัว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในช่วงปี 2518/19 2523/24 และ 2528/29 โดยมีสาเหตุสำคัญ คือ การเจริญเติบโตที่ไม่สมดุลของรายได้เฉลี่ยต่อหัวระหว่างภาคเกษตรและภาคอื่นที่ไม่ใช่เกษตร
Medhi Pranee and Suphat (1991)	Priority Issues and Policy Measures to Alleviate Rural Poverty :The Case Study of Thailand.	ความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของครัวเรือนในช่วงปี 2524 และ 2531 เพิ่มขึ้น โดยมีครอบครัวที่อาศัยอยู่ในชนบทและประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุด
World Bank (1989; 1990; 1993; 1996)	Income Distribution.	ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรายได้รุนแรงมากที่สุดในปี พ.ศ. 2523/24 และลดลงมากในปี 2531 เมื่อเปรียบเทียบในช่วงปี 2518/19 -2535

ตารางที่ 2.4.3 ผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้

ผู้วิจัย	เรื่อง	ผลการศึกษา
Pranee (1995)	Industrialization and Welfare: How Poverty and Income Distribution are Affected.	ในช่วงปี 1960-1990 สัดส่วนรายได้ต่อบุคคลจากการจ้างงานและรายได้จากทรัพย์สินธุรกิจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ในขณะที่รายได้ที่ได้จากการประกอบอาชีพอิสระลดลง แต่ยังคงเป็นรายได้ส่วนใหญ่ เมื่อเปรียบเทียบค่าจ้างแบ่งตามภาคการผลิตพบว่าสัดส่วนค่าจ้างในภาคเกษตรลดลง ในขณะที่สัดส่วนดังกล่าวในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น
John, Gustav and Shirley (1979)	Growth with Equity the Taiwan Case.	ความไม่เท่าเทียมกันในรายได้ของชาวไต้หวันลดลง ในช่วงปี 2507-2515 เนื่องจากการลดลงของความไม่เท่าเทียมในสาขาการผลิตเป็นสำคัญ รองลงมาเป็น ความไม่เท่าเทียมตามเขตการปกครอง
Oey (1978)	The Income Distribution in Thailand.	ความแตกต่างในสาขาการผลิต เป็นสาเหตุที่สำคัญยิ่งต่อความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2511/12 รองลงมาเป็น ภูมิภาค และอายุ
Oey (1979)	Income, Consumption and Poverty in Thailand 1962/63	ความไม่เท่าเทียมระหว่างเขตการปกครองในทุกภูมิภาคลดลง ในช่วงปี 2505/06 2511/12 และ 2518/19 เมื่อเปรียบเทียบรายได้-รายจ่ายของครัวเรือนในแต่ละกลุ่มประชากร เนื่องจากการขยายพื้นที่การเพาะปลูกและราคาสินค้าเกษตรที่เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2.4.3 (ต่อ)

ผู้วิจัย	เรื่อง	ผลการศึกษา
Isra (1996)	Educational Expansion and Labour Earnings Inequality in Thailand : 1988 and 1992.	ความเท่าเทียมกันทางการศึกษาสามารถลดความไม่เท่าเทียมกันของค่าจ้างโดยรวมได้ 30% ซึ่งเท่ากับลดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้โดยรวมได้ 6% การเปลี่ยนแปลงในความไม่เท่าเทียมกันของค่าจ้าง และสัดส่วนของประชากรภายในระดับการศึกษาเดียวกัน ทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของค่าจ้างเพิ่มขึ้นมากกว่า 40% ถ้าไม่มีการลดลงของรายได้เฉลี่ยโดยเปรียบเทียบ
Edwards (1997)	Trade Policy, Growth, and Income Distribution.	การเปิดเสรีทางการค้าในแต่ละประเทศ จะทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ลดลง
Kirkpatrick (1990)	Export-Oriented Industrialization and Income Distribution in the Asian Newly Industrializing Countries.	ในประเทศสิงคโปร์ ปี 1973-1980 เมื่อรัฐบาลไม่ได้แทรกแซงอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ลดลง แต่ในช่วงปี 1981-1984 รัฐบาลใช้นโยบายแทรกแซงทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้กลับเพิ่มสูงขึ้น
Pornpen (1985)	The Impact of Trade Policy on Employment and Income Distribution in Thailand.	การขยายตัวของอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ในปี 1975 จะส่งผลให้ความเท่าเทียมกันของรายได้มากขึ้น นอกจากนี้อุตสาหกรรมที่ไม่ได้ค้ากับต่างประเทศ ก็เป็นอุตสาหกรรมที่ช่วยลดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เช่นกัน
Teerana and Atchana (1989)	The Impact of the External on Thai Economy and Its Determinations.	การขยายตัวของอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ในปี 1985/86 จะทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้น ถ้าระดับราคาสินค้าเพิ่มขึ้น เนื่องจากการขยายตัวดังกล่าวจะทำให้ความไม่เท่าเทียมกันยิ่งสูงมากขึ้นกว่าเดิม

ตารางที่ 2.4.3 (ต่อ)

ผู้วิจัย	เรื่อง	ผลการศึกษา
นิรันดร์ (2532)	ผลกระทบของการส่งเสริมการลงทุนต่อการกระจายรายได้ของครัวเรือนในประเทศไทย พ.ศ. 2532	การใช้นโยบายส่งเสริมการลงทุนเพื่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในปี 2532 จะส่งผลให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้น
Isra (1993)	Industrial Protection and Income Distribution in Thailand.	ถ้าไม่มีการคุ้มครองอุตสาหกรรม ในปี 1987 ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้จะดีขึ้น แต่ผลกระทบของการชดเชยงบประมาณขาดดุลของรัฐบาลจะไปลดผลประโยชน์ดังกล่าว เพื่อให้ผลการลดการคุ้มครองเกิดประโยชน์สูงสุด จึงควรใช้นโยบายเพิ่มการจัดเก็บภาษีทางตรงเพราะให้ผลที่น่าพอใจมากกว่าการเพิ่มการจัดเก็บภาษีทางอ้อม และการกู้ยืมจากต่างประเทศ
เมธี (2523)	รัฐบาลกับช่องว่างทางรายได้ของประชาชน	ในช่วงปี 2505 2512 และ 2515 นโยบายการคลังของรัฐบาล ในการก่อกำหนดนโยบายเพื่อช่วยให้นโยบายงบประมาณสมดุล ช่วยทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ลดลงเล็กน้อยเท่านั้น จึงไม่อาจนำมาใช้เป็นนโยบายหลัก ในการแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของรัฐบาล
Chalongphob Pranee and Tienchai (1988)	The Tax Structure in Thailand and Its Distributional Implications	การทดแทนการจัดเก็บภาษีต่าง ๆ ด้วย การจัดเก็บภาษีที่คิดเป็นสัดส่วนกับรายได้ ยกเว้นอากรขาเข้า จะทำให้ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น